

6. Князев С., Чернявський С., Грібов М. Законодавче регулювання оперативно-розшукової діяльності: проблеми та шляхи їх розв'язання. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2021. № 20 (2). С. 8–0. DOI: <https://doi.org/10.33270/04202002.8>.

Корнєєв Костянтин Валерійович,
головний спеціаліст Управління правового
забезпечення центрального апарату
Національного агентства України з питань
виявлення, розшуку та управління активами,
одержаними від корупційних та інших
злочинів

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ ОСІБ, ЯКІ НЕ Є СТОРОНОЮ ТА ІНШИМИ УЧАСНИКАМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Чинним Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України) визначено, що кримінальне провадження здійснюється на основі змагальності, що передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими цим Кодексом. З огляду на вказане, законодавцем чітко визначено підстави та порядок реалізації учасниками кримінального процесу принципу змагальності [1].

Водночас, в КПК України визначається вичерпний перелік сторін кримінального провадження та інших учасників кримінального провадження.

Зокрема, пунктом 19 частини першої статті третьої КПК України передбачено, що сторони кримінального провадження – з боку обвинувачення: слідчий, дізнавач, керівник органу досудового розслідування, керівник органу дізнання, прокурор, а також потерпілий, його представник та законний представник у випадках, установлених цим Кодексом; з боку захисту: підозрюваний, обвинувачений (підсудний), засуджений, виправданий, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, їхні захисники та законні представники [2].

В свою чергу у пункті 25 означеної частини статті 3 КПК України вказується, що учасники кримінального провадження – сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, інша особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, особа, стосовно якої розглядається питання про видачу

в іноземну державу (екстрадицію), заявник, у тому числі викривач, свідок та його адвокат, понятий, засталодавець, перекладач, експерт, спеціаліст, представник персоналу органу пробації, секретар судового засідання, судовий розпорядник. [2]

Разом із тим, у КПК України передбачені положення і про осіб, які не окреслюються у відповідних визначеннях.

Так, у частині шостій статті 100 КПК України зазначено, що речові докази вартістю понад 200 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, якщо це можливо без шкоди для кримінального провадження, передаються за письмовою згодою власника, а в разі її відсутності – за рішенням слідчого судді, суду Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (далі – АРМА), для здійснення заходів з управління ними з метою забезпечення їх збереження або збереження їхньої економічної вартості, а речові докази, зазначені в абзаці першому цієї частини, такої самої вартості – для їх реалізації з урахуванням особливостей, визначених законом [2].

Отже, вперше, у статті 100 КПК України АРМА згадується як особа, задіяна у кримінальному провадженні. Окрім того, АРМА зазначається у статті 170 КПК України.

В той же час, звернувшись до глави 3 КПК України, яка надає детальні визначення учасників кримінального провадження, їх основні права та обов'язки, вбачається, що АРМА не окреслюється у даній главі. Вказане, має наслідком необхідність АРМА, як особи яка задіяна у кримінальному провадженні, та сторонам кримінального провадження у взаємовідносинах АРМА, у своїй діяльності керуватись засадами кримінального провадження.

Водночас, не всі питання, які можуть виникати на практиці, підлягають вирішенню за допомогою означених засад.

Так, законодавчого уточнення потребує регулювання питання участі АРМА в судових засіданнях щодо вирішення питання про накладення арешту на майно та/або передачу такого майна в управління АРМА, щодо скасування арешту на майно, щодо зміни порядку зберігання речових доказів. Також слід зазначити, що хоча ухвала про зміну порядку зберігання речового доказу, порядок розгляду та підстави прийняття такого рішення детально не регламентовані КПК України, судді призначають судові засідання з цього приводу також керуючись засадами кримінального процесуального законодавства.

Регламентация у КПК України означених питань дозволить чітко встановити необхідність участі АРМА в судовому засіданні, під час досудового розслідування кримінального провадження, з конкретно визначеною метою та можливістю представниками АРМА

користуватись визначеними КПК України правами та виконувати покладенні законодавством обов'язки.

Наразі ж питання виклику АРМА в судове засідання, порядок надання пояснень представниками АРМА з питань які потребують уточнення, та інші важливі процесуальні питання ходу судового засідання залишаються на розсуд судді.

Так, відповідно до частини третьої статті 21 КПК України кожен має право на участь у розгляді в суді будь-якої інстанції справи, що стосується його прав та обов'язків, у порядку, передбаченому КПК України. [2]

Отже, можливість суду на власний розсуд вирішувати питання необхідності залучення АРМА для участі судовому засіданні у справі яка стосується обов'язків АРМА в кримінальному провадженні, може мати наслідком порушення вимог частини третьої статті 21 КПК України, що, в свою чергу, створює неоднозначну судову практику.

Як висновок можна вказати, що головною константою стратегії Європейського Союзу, як в часи його заснування, так і сьогодні, лишається оптимальне поєднання політичного прогресу з прогресом економічним і соціальним. Так, на сьогодні, Євроінтеграційний процес в Україні ставить виклик законодавцю, який потребує відповіді. Зокрема, вже у 2015 році було прийнято спеціальний закон, за яким утворено АРМА – установу з аналогічними функціями та завданнями мережі установ, які існують у 28 країнах-членах Європейського Союзу та більше ніж у 100 юрисдикціях по всьому світу. Саме тому, визначення АРМА у главі 3 КПК України та надання статусу учасника кримінального провадження вдосконалив інституційну спроможність Національного агентства та вдосконалив існуючий механізм діяльності АРМА під час досудового розслідування кримінального провадження задля якнайшвидшого та як найефективнішого досягнення його цілей, що в свою чергу призведе до економічного і соціального прогресу.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9–10, № 11–12, № 13, ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n510>.

2. Моторигіна М. Г. Поняття, предмет та мета гарантій прав учасників кримінального провадження / М. Г. Моторигіна // Вісник Луганського університету внутрішніх справ. Спец. вип. – 2013. – № 3. – С. 9–13.

3. Трофименко В. М. Особливості участі захисника в доказуванні в кримінальному провадженні: деякі теоретико-прикладні аспекти [Текст] / В. М. Трофименко // Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Право / голов. ред. Ю.М. Бисага. – Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – Вип. 33. Т. 2. – С. 165–168. – Бібліогр.: с. 168.